

11

INSTITUCIONS FINANCERES

RESUM

L'anàlisi de les entitats financeres que conformen el sistema bancari posa de manifest com les Illes Balears es caracteritzen per un elevat grau de bancarització, amb un nombre d'oficines per habitant per sobre de la mitjana espanyola, i les caixes d'estalvis són les entitats que lideren el nombre d'oficines. Aquest major protagonisme de les caixes d'estalvis té reflex en la seva activitat. Així, cal subratllar que les caixes també han consolidat el lideratge, tant en la concessió de crèdits com en la captació de dipòsits.

En un context caracteritzat per la progressiva millora de l'activitat de la zona euro, l'expansió de la liquidat, i davant la identificació d'alguns riscos en l'horitzó per una adequada millora de l'estabilitat dels preus, el BCE va seguir la política monetària, inicia el mes de desembre del 2005, i va pujar en cinc ocasions el tipus d'interès, per situar-lo al final de l'any 2006 en el 3,50%; així, es va tornar a una època de tipus d'interès reals positius. Aquesta realitat ha tingut incidència en l'activitat bancària. Efectivament, els crèdits concedits han sofert un cert alentiment, ja que han augmentat a un ritme del 9,94%, considerablement inferior al registrat l'any anterior, del 24,2%. D'altra banda, el volum de dipòsits captats va augmentar en major proporció, en un 15,05%. No obstant això, el saldo net en la intermediació bancària, definit com la diferència entre els crèdits i els dipòsits nets totals, mostra com les Balears és la comunitat autònoma amb un major volum de crèdits en relació amb els dipòsits.

Les entitats bancàries operatives a les Balears, si bé mantenen un menor grau de productivitat que en l'àmbit nacional, tant en concessió de crèdits com en la captació de dipòsits, han registrat un avanç en la productivitat de l'oficina bancària a les Illes.

L'anàlisi de la Societat de Garantia Recíproca (ISBA) relleva el paper tan important que té aquesta institució financera dins el conjunt de l'economia balear. Com a mostra d'aquesta realitat és que, durant l'exercici del 2006, 384 empreses es varen beneficiar de l'aval d'ISBA, que va contribuir a mantenir 6.151 llocs de feina, dels quals 307 varen ser de nova creació, i va col·laborar en la creació de 118 noves empreses; xifres aquestes que superen les assolides en els darrers exercicis.

Pel que fa al mercat borsari, destaca el bon comportament de la borsa espanyola; l'Íbex-35 es va revalorar un 31,8%, clarament per sobre dels seus equivalents europeus. Respecte dels valors de les quatre empreses de les Balears que cotitzen en el mercat borsari, han obtingut, en tots el casos, revaloracions per sobre del principal índex de referència del mercat espanyol.

11.1.

INTRODUCCIÓ

La recent literatura econòmica atribueix a les institucions financeres un paper destacat en el creixement regional. Amb aquesta línia de pensament institucions de reconegut prestigi, com són el Banc Mundial o el Fons Monetari Internacional, consideren que un requisit fonamental per poder garantir el creixement econòmic de qualsevol regió o país és disposar d'un sistema financer sòlid i relativament desenvolupat. L'existència de mercats financers amplis i profunds, d'una regulació financera adequada, així com d'intermediaris financers eficients i competitius, és cabdal per assegurar que els recursos financers es captin i es deixin en les millors condicions de volum i cost per a l'economia real. Amb aquesta visió és interessant conèixer la realitat del sistema financer balear.

El propòsit general d'aquest apartat es aproximar-nos a la realitat de les institucions financeres que operen en el marc de l'economia balear durant el 2006; un any en el qual la millora progressiva de l'activitat de la zona euro, l'expansió de la liquidat i del crèdit, així com la identificació d'alguns riscos en l'horitzó per a una millora adequada de l'estabilitat dels preus, han fet que el Banc Central Europeu, amb l'objectiu de moderar el to expansiu de la política monetària, hagi augmentat els

tipus d'interès en cinc ocasions al llarg de l'any 2006. Efectivament, el Consell de Govern del BCE ha decretat cinc pujades de 25 punts bàsics en el tipus d'interès per situar-lo al final de l'any 2006 en un 3,50.

Amb aquest propòsit, partint de la idea que a les Balears —com succeeix en el conjunt de l'Estat espanyol i en molts d'altres països desenvolupats— les llars i les petites i mitjanes empreses mostren una alta dependència del finançament bancari, s'analitzarà, en primer lloc, quin ha estat el comportament d'aquestes entitats durant el 2006. Cal esmentar que les petites i mitjanes empreses de les Illes Balears disposen, a més, de la Societat de Garantia Recíproca (ISBA), que els permet accedir al finançament amb unes condicions més favorables, institució que també és estudiada en aquest capítol. Finalment, resulta necessari fer referència, en general, a l'evolució que ha seguit el mercat borsari i també passar a estudiar, en particular, quin ha estat el comportament concret de les empreses de les Balears que operen en aquest mercat.

11.2.

LES ENTITATS BANCÀRIES

Atesa la importància que tenen les entitats bancàries per a les Balears, en el primer apartat ens detindrem a analitzar-les. Aspectes com la dimensió i l'evolució de la xarxa d'oficines, el servei bancari, les principals activitats del costat de l'actiu (els crèdits, els efectes de comerç retornats, les hipoteques), i del passiu (dipòsits), el

flux financer i la productivitat d'aquestes entitats durant el 2006, aquí seran objecte d'estudi.

11.2.1. LA DIMENSÍO DE LA XARXA D'OFICINES

Un indicador estructural del sistema bancari balear és el relatiu al nombre d'oficines operatives en aquest mercat. Si bé es cert que la introducció de les noves tecnologies està revolucionant la manera d'operar de les entitats bancàries, avui dia són nombrosos els estudis empírics que conclouen que l'oficina bancària continua essent el lloc on l'entitat es relaciona amb el client i el mitjà utilitzat per comercialitzar, majoritàriament, els productes financers, cosa que justifica l'alta correlació que hi ha entre el creixement de les oficines i l'augment del negoci fet per les entitats bancàries. Així, la densitat d'oficines es configura com un element estratègic per guanyar quota en un mercat altament competitiu.

Fent ús de les dades regionalitzades que ofereix el Banc d'Espanya, al final del 2006, el nombre d'oficines operatives a les Balears va ser de 1.199 (44, més que les registrades a l'any anterior), xifra que representa el 2,77 % del total d'oficines operatives a Espanya. (Vegeu el quadre A I-83.)

Si l'anàlisi es fa per tipus d'entitat de dipòsit, l'any 2006 destaca, al igual que en els anys anteriors, pel major protagonisme, en el nombre d'oficines, de les caixes d'estalvis, amb una quota del 52,21%, enfront dels seus competidors més directes, els bancs, amb un 45,62%, mentre

que les cooperatives tan sols representen el 2,17%. Si la mateixa anàlisi es fa a escala de l'Estat espanyol, s'observa com també són les caixes les entitats que més oficines tenen (el 54,10%), però el que resulta més diferent és que la representació, en termes relatius, de les oficines dels bancs és molt inferior (del 34,88%); per contra, les cooperatives tenen una presència, comparativament amb les Balears, considerablement superior, amb un 11,02%. (Vegeu el gràfic A I-30.)

Aquest protagonisme creixent de les caixes d'estalvis, mesurat pel nombre d'oficines operatives, enfront dels bancs, tant a les Balears com a Espanya, és conseqüència de la diferent estratègia seguida per ambdues institucions per fer front als profunds canvis que s'han produït en l'entorn econòmic i financer i que s'han traduït en un fort augment de la competència i en una reducció dels marges d'intermediació. Així, les caixes d'estalvis, des que es va aprovar el RD 1582/1988, de 20 de desembre, que permetia el lliure establiment pel territori nacional, han apostat fermament per un model de banca relacional (enfocada al client), mitjançant l'expansió geogràfica, així han passat a ser les entitats bancàries en major presència física en la majoria de regions espanyoles. En el cas de les Balears, al llarg del 2006, s'han obert vint-i-vuit noves oficines que pertanyen al grup de caixes d'estalvi, mentre que els bancs tan sols han obert setze noves oficines. Si es fa la mateixa anàlisi en l'àmbit de l'Estat espanyol, les diferències són igual d'evidents. Així, en el mateix període, les caixes d'estalvis han augmentat en quasi el doble el nombre d'oficines operatives (en 1.008) respecte dels bancs (563).

Les cooperatives de crèdit manifesten, en aquest aspecte, un comportament diferent en l'àmbit balear i en l'espanyol; així, mentre que el 2006 a les Balears el nombre d'oficines de les cooperatives de crèdit s'ha mantingut en vint-i-sis, en l'àmbit de l'Estat espanyol s'ha incrementat en cent setze oficines en el mateix període, cosa que representa un augment del 2,49%. (Vegeu el quadre A I-83.)

L'índex de simetria espacial (IS), definit com el quocient entre el nombre d'oficines que pertanyen a bancs en relació amb les que corresponen a caixes d'estalvis, resulta una manera alternativa i fàcil d'analitzar la importància relativa dels bancs respecte de les caixes, quant a la variable nombre d'oficines. Quan aquest valor és unitari, indica que hi ha una simetria en el mercat analitzat, en el sentit que els bancs i les caixes d'estalvis tenen el 50% de les oficines bancàries. D'igual manera, si la participació dels bancs (caixes) en el mercat és superior al de les caixes (bancs), l'índex serà superior (inferior) a la unitat. Les Illes Balears es caracteritzen, en relació amb el nombre d'oficines, pel predomini de les caixes enfront dels bancs, com prova el fet que l'índex es inferior a la unitat (0,87). Cal remarcar que aquesta és una característica comuna en bona part de comunitats autònomes; tan sols a tres comunitats autònomes (País Basc, Galícia i Andalusia) els bancs tenen una major presència d'oficines enfront de les caixes d'estalvis. Si es fa la comparació amb les dades de tres anys enrere, podem concloure que hi ha una tendència, tant a les Balears com a la resta de comunitats autònomes espanyoles, a una reducció en el valor de l'índex de simetria espacial en el període de temps

considerat, prova que són les caixes d'estalvis les que aposten per reforçar els vincles amb els seus clients mitjançant la banca relacional, amb una extensa xarxa d'oficines que permet una relació directa amb el client a llarg termini, de la qual es beneficia tant l'entitat —en tant que li permet tenir informació acurada i exhaustiva sobre els clients amb vista a planificar el finançament— com el client —que pot beneficiar-se de preus i serveis més convenients, així com d'un tractament més personal. (Vegeu el gràfic A I-31.)

11.2.2. EL SERVEI BANCARI

Si bé tenir un coneixement del nombre d'oficines operatives és interessant, una variable clau per analitzar el grau de servei que ofereixen les entitats és el nombre d'oficines per cada cent mil habitants. Mitjançant aquesta variable es tindrà informació relativa al grau de bancarització de la regió.

A les Balears, si es comparen les xifres del 2006 amb les del 2003, es conclou que la bancarització ha augmentat, en el sentit que el nombre d'oficines per habitant s'ha incrementat. Així, mentre que el 2003 hi havia 117 oficines per cada 100.000 habitants, tres anys més tard, el 2006, aquesta relació ha passat a ser de 120 habitants per oficina. La mateixa tendència es troba en l'àmbit d'Espanya, en què la ràtio s'ha situat el 2006 en les 97 oficines per cada 100.000 habitants, cinc més que l'any 2003. També cal destacar que el grau del servei bancari és considerablement més elevat a les Balears. (Vegeu el gràfic A I-32.)

A escala autonòmica, cal remarcar que hi ha importants diferències en el grau de bancarització. Aspectes com el caràcter rural o urbà del territori, el model de distribució de la població en el territori, les condicions competitives o la pròpia configuració institucional del sector bancari són, entre d'altres, factors explicatius d'aquests diferents valors. El 2006, les Illes Balears són, després de La Rioja (154), Aragó (136), i amb el mateix nombre que Castella-la Manxa (120), una comunitat amb un grau relativament alt de servei bancari. (Vegeu el gràfic A I-33.)

Tot i que és cert que una variable rellevant per avaluar el grau de bancarització és el nombre d'oficines per habitants, en la mesura que la societat consideri aliè operar usant les noves tecnologies, com ara la banca en línia, el nombre d'oficines deixarà de ser una variable clau del grau de competitivitat. No obstant això, els informes anuals publicats per la Confederació Espanyola de Caixes d'Estalvis i l'Associació Espanyola de la Banca posen de manifest com les entitats bancàries, en conjunt, fan importants esforços per incorporar totes les novetats tecnològiques i per donar, així, facilitats als clients que decideixin operar per mitjà dels nous canals.

11.2.3. EL CRÈDIT DELS BANCS, DE LES CAIXES D'ESTALVIS I DE LES COOPERATIVES DE CRÈDIT A LES BALEARS

A les Illes Balears, el crèdit total concedit el 2006 per les entitats de dipòsit va ser de 36.153 milions d'euros, xifra que indica que el sector de les entitats bancàries canalitza el 2% del crèdit concedit al total

d'Espanya. Cal remarcar que, si es comparen les taxes d'increment interanual dels crèdits concedits el 2006, que va ser del 9,94%, i el 2005, que va ser del 24,2%, es pot concloure que s'ha produït un aleniment del crèdit. Sembla, per tant, que la progressiva pujada dels tipus d'interès, afavorida pel gir alcista del Banc Central Europeu iniciat el mes de desembre del 2005, ha tingut efectes sobre l'expansió creditícia. En efecte, l'EURIBOR a 1 any, el principal índex de referència dels crèdits hipotecaris, es va enfilars fins al 3,93% el mes de desembre del 2006, fet que ha suposat un augment de 114 punts bàsics en el darrer any. Així, s'ha tornat a una època de tipus d'interès reals positius després de quatre anys de negatius que té un efecte sobre la demanda dels crèdits sol·licitats. (Vegeu el gràfic A I-34.)

Alternativament, la importància que té la concessió de crèdits per a la societat de les Illes es pot mesurar per l'anàlisi del valor dels crèdits concedits per habitant, que a les Balears va ser de 30 milers d'euros per habitant l'any 2006, 0,7 milers d'euros menys per habitant que l'any anterior. És interessant tenir en compte que durant el període de temps considerat la població ha registrat també un increment de l'1,82%, aspecte que també incideix en la xifra del quocient crèdits concedits per habitant.

D'acord amb les dades del Banc d'Espanya, els principals receptors d'aquest volum de crèdit a les Balears varen ser les empreses i les famílies (96,12%), mentre que les administracions públiques varen rebre una quantia més aviat petita d'aquest volum, almenys en ter-

mes relatiu (3,88%). Aquests percentatges són molt similars als registrats a escala d'Espanya, el 97,44% i el 2,56%, respectivament. A més, el crèdit bancari en el sector privat va augmentar considerablement al llarg del 2006, i va arribar al 21,92 % a les Balears i a un 25,35% en l'àmbit de l'Estat espanyol, el ritme de creixement anual més alt, com a mínim, des de mitjan anys noranta. La conjuntura econòmica favorable i el fet de tenir uns tipus d'interès relativament baixos en termes reals (descomptant la inflació), malgrat les contínues pujades dels tipus d'interès per part del Banc Central Europeu durant el 2006, ha encoratjat especialment les empreses a implicar-se en processos d'inversió destinats, principalment, a béns d'equipaments i immobiliaris, així ha contribuït a l'expansió de les necessitats de finançament. Una anàlisi més detallada amb les dades del Banc d'Espanya fa palès que en el conjunt d'Espanya el finançament de les societats no financeres anotava la taxa de variació anual més alta de la darrera dècada, el 28,1%, mentre el crèdit dirigit a les llars, encara que si bé se situava a nivells històricament elevats, es moderava lleugerament fins a un creixement anual del 19,3%. (Vegeu el gràfic A I-35.)

Una anàlisi comparativa evidencia, a més, que les caixes d'estalvi tenen una major activitat creditícia en l'àmbit de les Balears que d'Espanya. Així, la quota del mercat de les caixes d'estalvis a les Illes, quant a la concessió de crèdits, va ser del 52,16%, enfront del 48,74% d'Espanya; els bancs tenen a les Balears una quota

(46,61%) molt semblant a la que mantenen els que operen en el conjunt d'Espanya (45,96%); mentre que les cooperatives de crèdit a les Balears tenen un paper molt residual en la concessió de crèdits, ja que només varen canalitzar l'1,23 % del total dels crèdits, diferent al que succeeix en l'àmbit d'Espanya, en què aquest tipus d'entitat va tenir una major importància comparativa, en concedir el 5,29% dels crèdits. (Vegeu el gràfic A I-36.)

11.2.3.1. Els efectes comercials impagats

D'acord amb la informació elaborada per l'Institut Nacional d'Estadística, es conclou que a les Illes Balears el nombre d'efectes vençuts impagats el 2006 va ser de 47.961, cosa que representa el 3,82% del nombre d'efectes vençuts en aquest període de temps, percentatge comparativament alt en el conjunt de l'Estat espanyol (on el percentatge va ser del 3,44%). (Vegeu el quadre A I-84.)

Utilitzant la mateixa font informativa, cal remarcar que a les Balears l'import dels efectes vençuts impagats va pujar als 130.730,29 milers d'euros el 2006, xifra que suposa que un 3,44% de l'import dels efectes comercials que les entitats han rebut en gestió de cobrament de clients i que, per tant, ja han vençut durant el 2006, han resultat impagats. Se supera notablement el percentatge mitjà registrat en l'àmbit de tot Espanya (2,41%).

D'aquestes dades es desprèn que el 2006 a les Illes l'import mitjà de l'efecte de comerç impagat, se situa en un dels valors

(2.725,76 euros) més alts d'Espanya, després de les Canàries (3.110,65 euros), Ceuta i Melilla (2.976,95 euros) i Andalusia (2.807,95 euros). (Vegeu el gràfic A I-37.)

11.2.3.2. El mercat hipotecari

Al llarg del 2006, el nombre total d'hipoteques sobre finques es va incrementar en un 1,74 % respecte de l'any 2005, de manera que es va situar en 56.926 garanties hipotecàries. En termes monetaris, el capital prestat va ser de 9.409,21 milions d'euros, un 17,31% més que durant l'any anterior. D'aquesta manera, la quantia mitjana hipotecada a les Balears va ser superior als 165.000 euros, 8.412 euros més que la mitjana a escala espanyola. (Vegeu el quadre A I-85.)

Amb dades del mes de desembre del 2006, cal destacar que les Illes Balears són, després de València, la comunitat autònoma amb major nombre de finques amb hipoteques constituïdes per habitant, amb un total de 5.686 hipoteques per cada cent mil habitants, xifra que contrasta amb les 2.353 de Galícia, la menor del conjunt d'autonomies espanyoles.

La major part del nombre i de l'import de les hipoteques constituïdes a les Balears varen ser sobre finques urbanes, el 94,83 % i 91,63%, respectivament. (Vegeu el gràfic A I-39.)

El fet que la major part —i amb molta diferència— de les garanties hipotecàries constituïdes a les Balears s'adreça a finques urbanes s'explica, fonamentalment, per la dinàmica que ha caracterit-

zat el mercat immobiliari en aquests darrers exercicis. Així, el 69,08% de les hipoteques urbanes varen ser subscrietes sobre els habitatges i agrupen un total de 5.783, 231 milions d'euros, quantitat que representa el 67,07% de l'import dirigit a les hipoteques sobre aquests tipus de finques. Per ordre de rellevància, quant a l'import, hi ha les hipoteques destinades a finançar la compra d'oficines i garatges (21,33%) i de solars (11,6%).

Segons el tipus d'entitat que concedeix les garanties, a les Illes Balears són les caixes d'estalvis les que, amb diferència, han exercit un paper molt important, tant en el nombre d'hipoteques concedides (52,11%) com en l'import (54,05%), alhora que són les entitats que han crescut més amb relació a la quota dins el mercat hipotecari, tant en el nombre d'hipoteques concedides (15,99%) com en l'import (39,14%). Les segueixen, en ordre d'importància, els bancs, que, si bé varen augmentar la quantitat concedida (8,41%), no ho varen fer en el nombre d'hipoteques, que va disminuir en un 4,01%. Les 6.103 garanties restants, per un import de 915,88 milions d'euros, foren concedides per altres entitats. Aquesta participació s'ha reduït respecte de l'any anterior, tant en el nombre d'hipoteques concedides (26,79%) com en l'import (25,10%). (Vegeu el gràfic A I-40 i el quadre A I-85.)

Una anàlisi detallada permet assenyalar que l'estructura, tant del nombre com de l'import de les hipoteques concedides per cada tipus d'entitat, va ser bastant sem-

blant a la que ja s'ha comentat: la gran majoria es va subscriure sobre finques urbanes, enfront de les rústiques. (Vegeu el quadre A I-85.)

11.2.4. ELS DIPÒSITS EN ELS BANCOS, EN LES CAIXES D'ESTALVIS I EN LES COOPERATIVES DE CRÈDIT A LES BALEARS

Els dipòsits en bancs, caixes d'estalvis i cooperatives de crèdit que operen a l'arxipèlag balear varen ser el 2006 de 16.897 milions d'euros, la qual cosa representa l'1,74% del total dels dipòsits del sistema financer de l'Estat espanyol. Cal remarcar que durant el 2006 les entitats financeres varen impulsar la captació de dipòsits bancaris per finançar l'expansió del crèdit privat mitjançant campanyes comercials i la diversificació dels productes oferts, amb característiques innovadores. L'augment de la remuneració dels dipòsits, que a partir del mes de setembre de 2006 va superar la taxa d'inflació, també va contribuir a incrementar-ne l'atractiu. D'aquesta manera, el volum captat per les entitats bancàries en concepte de dipòsits va créixer el 15,05% a les Balears.

L'import dels dipòsits per càpita, que ens aproxima a l'estalvi financer mitjà, també ha augmentat i ha passat a ser de 16,88 milers d'euros el 2006. Aquesta xifra va representar un increment de 1,94 milers d'euros per càpita respecte de l'any anterior. No obstant això, resulta d'interès remarcar que aquesta variable és considerablement inferior a la que correspon al crèdit expressat en termes per càpita, que, com s'ha indicat prèviament, va ser de 30 milers d'euros per habitant en el mateix període de temps.

Si es té en compte el tipus de dipositant, cal assenyalar que el sector privat va efectuar el 95,93% dels dipòsits totals, mentre el sector públic tan sols va aportar-ne el 4,07%. A Espanya, l'aportació del sector públic va ser un poc superior (6,76%). (Vegeu el gràfic A I-41.)

A més, el Banc d'Espanya, pel que fa als dipòsits en altres sectors residents, distingeix entre dipòsits a la vista, d'estalvi i a termini. La diferència fonamental és en la rendibilitat i la liquidat. El dipòsit més líquid és el dipòsit a la vista, i el més rendible el dipòsit a termini. Bona part dels dipòsits constituïts al llarg del 2006, tal com és habitual en els darrers exercicis econòmics, varen ser a termini, amb un pes del 46,31% a les Balears i del 51,28% a Espanya. La resta de dipòsits es varen materialitzar preferentment en dipòsits a la vista, tant a la nostra regió (29,04%) com al conjunt nacional (28,6%).

Amb relació a la distribució dels dipòsits entre les diferents entitats, a les Balears les caixes d'estalvi han consolidat el lideratge en la captació de dipòsit; de fet, han aconseguit captar 10.893 milions d'euros, cosa que representa el 64,47% dels constituïts, mentre que els bancs comercials concentren el 33,83% del total dels dipòsits, i l'1,70% restant és en mans de les cooperatives de crèdit. En l'àmbit de l'Estat espanyol destaca, a l'igual que succeeix a les Illes, el major protagonisme que mantenen les caixes d'estalvis, si bé en un percentatge inferior (51,58%). I, a diferència del que succeeix a les Balears, les cooperatives de crèdit s'han caracteritzat per tenir una major activitat en el negoci dels dipòsits, aspecte que està en

clara consonància amb el major protagonisme que tenen aquestes entitats dins l'àmbit de l'Estat espanyol. (Vegeu el gràfic A I-42.)

11.2.5. EL FLUX FINANCER DE LES BALEARS

Una de les principals funcions que tenen atribuïdes les entitats financeres és la de canalitzar els recursos financers des de l'estalvi cap a la inversió; aquesta funció se sol materialitzar mitjançant la creació de dipòsits i la concessió de crèdits; en altres paraules, en l'activitat creditícia, les entitats financeres tenen a l'abast els recursos financers procedents dels dipòsits dels seus clients. Quan en una determinada unitat territorial els recursos obtinguts mitjançant aquests passius és inferior (o supera) el finançament concedit, es produeix una entrada (o sortida) de fons excedentaris cap a l'explotació d'oportunitats dins el territori i/o línies de negoci. Així, el saldo net en la intermediació bancària, definit com la diferència entre els crèdits nets totals i els dipòsits nets totals, mostra que a les Illes Balears hi hagut en els darrers anys una tendència a un augment d'aquest saldo. Així, mentre que el saldo el 2003 era de 7.431 milions d'euros, tres anys després, el 2006, s'ha més que duplicat, ja que s'ha situat en els 19.256 milions d'euros.

En termes relatius, per determinar el signe i la magnitud d'aquesta necessitat (o capacitat) de finançament, es calcula la ràtio crèdits/dipòsits. Quan aquesta ràtio presenta valors superiors (o inferiors) a la unitat, l'estalvi captat mitjançant els dipò-

sits és inferior (o superior) que el volum del crèdit concedit per les entitats bancàries que operen en aquest territori. És necessari interpretar aquest indicador amb una certa cautela, ja que la ràtio no reflecteix la possibilitat de fluxos financers interregionals produïts pels mateixos circuits interns de capital de les mateixes entitats que operen en diferents territoris. Feta aquesta puntualització, un estudi comparatiu per comunitats autònomes palesa que el 2006 totes les regions tenen valors de la ràtio superior a la unitat (la mitjana espanyola va ser d'1,52), fet que manifesta com el volum dels crèdits ha estat superior al dels dipòsits; a més, destaca com les Balears és la comunitat autònoma on la ràtio presenta el valor més alta (2,1), xifra que mostra com les entitats bancàries operatives a l'arxipèlag són les que mantenen, proporcionalment, un major volum de crèdits en relació amb els dipòsits. (Vegeu el gràfic A I-43.)

L'anàlisi d'aquests indicadors conclou que les Illes mantenen una posició deutora, en el sentit de que al final del 2006 els crèdits que varen concedir les entitats bancàries varen ser superiors als dipòsits captats. Si bé són dades rellevants, no s'han d'interpretar necessàriament com un factor negatiu, sinó que més aviat responen a un canvi de patró de finançament i d'inversió financera regional.

11.2.6. LA PRODUCTIVITAT DE LES ENTITATS BANCÀRIES

L'anàlisi de les entitats de dipòsit no seria completa si no s'estudiàs la productivitat. El grau de servei al client, juntament amb

el nivell d'activitat econòmica i bancària —aspectes analitzats anteriorment—, determinen la dimensió mitjana del negoci captat per cada sucursal i, per tant, la productivitat dels factors emprats.

El 2006, les oficines bancàries que operen a les Balears es varen caracteritzar per continuar presentant un grau de productivitat inferior que en l'àmbit nacional, amb relació tant a la concessió de crèdits com a la captació de dipòsits. Així, durant l'exercici esmentat, com a terme mitjà, una oficina de les Illes concedia un import de 4.041,22 milers d'euros, en concepte de crèdits, inferior al que ofería una oficina que actuàs en l'àmbit de l'Estat espanyol. Ara bé, quan l'anàlisi es fa amb relació al volum de dipòsits aconseguits per oficina, una oficina a escala nacional mostra un grau de productivitat encara molt superior. Concretament, el nombre de dipòsits que va rebre una oficina a escala nacional va ser, com a mitjana, de 8.356,69 milers d'euros més que una oficina operativa a les Illes.

D'altra banda, una dada positiva interessant és la millora de la productivitat de l'oficina bancària ubicada a l'arxipèlag balear. Així, si es fa una anàlisi comparativa de les dades registrades durant l'any anterior, l'any 2006 les oficines que operen en el marc de les Balears han aconseguit concedir 4.554,36 milers d'euros més en concepte de crèdits respecte del 2005, i el volum de dipòsit per oficina ha augmentat en 1.377,43 milers d'euros durant aquest mateix període. (Vegeu el gràfic A I-44.)

11.3.

LA SOCIETAT DE GARANTIA RECÍPROCA ISBA

En els darrers anys, la Societat de Garantia Recíproca (ISBA) s'ha configurat com una peça clau dins el sistema financer balear per la seva repercussió econòmica i social. D'ençà que es va constituir, el 18 de juliol de 1979, aquesta societat de caire financer ha contribuït al desenvolupament de l'economia balear mitjançant la concessió d'aval que permeten a les petites i mitjanes empreses accedir al finançament en les millors condicions de mercat. S'ha de tenir en compte que l'objecte social d'ISBA és, precisament, prestar garanties personals, per aval o per qualsevol altre mitjà admès en dret diferent de l'assegurança de caució, a favor del seus socis per a les operacions que aquests facin dins el gir o el tràfic de les empreses de què siguin titulars i el domicili social de les quals sigui a la comunitat autònoma de les Illes Balears. A més, pot prestar serveis d'assistència i d'assessorament financer als socis.

El nombre de socis que conformaven ISBA el 2006 va ser de 5.330, és a dir, 321 socis més que els registrats el 2005; aquests socis es varen concentrar majoritàriament en dos sectors: el comerç (30,30%) i la indústria (18,33%), i en dues poblacions: Palma (51,65%) i Inca (18,95%).

L'any 2006, el capital subscrit pels socis va ser de 7.322 milers d'euros, un 4,42% superior al que es va registrar durant l'any anterior, de manera que va superar el nivell del 2002, que va ser de 7.230 milers

d'euros. El 64,15% d'aquest capital va estar subscrit pels socis participants i el 35,85% pels protectors. Una anàlisi més detallada permet destacar la implicació de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears i de "Sa Nostra", Caixa d'Estalvis, ja que ambdues institucions havien subscrit el 31 de desembre de 2006 la quantia de 1.622,03 milers d'euros i 600,990 milers d'euros, respectivament, quasi el 85% del total del capital subscrit pels socis protectors.

En el conjunt de les Illes Balears, el creixement del risc en vigor va ser altament positiu durant el 2006. Així, el volum total d'operacions vives d'ISBA va arribar a la xifra de 112.852 milers d'euros, un 21,94% més que durant l'any 2005, així supera amb escreix la taxa de creixement registrada l'exercici anterior (que va ser del 4,8%). Aquest risc viu per avals en vigor es va concentrar principalment, com succeeix en els darrers anys, en empreses petites, de 2 a 4 treballadors, en un 24,70%, i majoritàriament en empreses que dediquen l'activitat als sectors de serveis (19,24%), turisme (18,8%) i comerç (17,60%). L'anàlisi de la distribució geogràfica del risc posa de manifest que es va concentrar de manera destacada en dues poblacions: Palma (50,39%) i Inca (19,8%). Així mateix, resulta d'interès comentar que aquest risc viu majoritàriament ha tingut el suport d'algun tipus de garantia, de tipus hipotecari o personal, ja que només el 22,69% no en tenia cap. A més a més, s'ha d'indicar que les entitats receptors de l'aval del risc en vigor han estat bàsicament les caixes d'estalvis (45,17%) i la banca (23,95%), mentre que les coopera-

tives de crèdit ho han estat de manera més aviat residual (3,89%), el 26,99% han estat la resta d'entitats.

Tal com ja s'ha comentat, ISBA té un paper rellevant en el conjunt de l'economia balear, cosa que es palesa en el fet que, durant l'exercici del 2006, 384 empreses es varen beneficiar de l'aval d'ISBA, 64 empreses més que el 2005, de manera que es va contribuir a mantenir 6.151 llocs de feina. A més, amb la implicació d'ISBA es varen crear 118 noves empreses, alhora que es va fomentar la creació de 307 nous llocs de feina. Aquestes xifres reafirmen el dinamisme d'aquesta societat de garantia recíproca pel que fa a la creació de riquesa a través de la creació d'empreses i, en conseqüència, de llocs de treball. (Vegeu el quadre A I-86.)

Amb referència a les condicions financeres, el tipus mitjà d'interès per al soci (inclòs el cost mitjà de l'aval d'ISBA) ha augmentat i s'ha situat en el 4,13%, com a conseqüència de la política monetària dictada pel Banc Central Europeu; el termini mitjà es va reduir en quatre mesos i va passar a ser de 91 mesos, mentre que la quantia mitjana es va incrementar notablement en 15.832 euros, de manera que es va situar en 104.195 euros.

Per acabar aquest apartat, és interessant analitzar les ràtios que mesuren la proporció dels socis avalats en mora (SAM), o dels de risc dubtós o dels socis en fallida en relació amb el risc en vigor. Qualsevol d'aquestes ràtios mostra comparativament un millor comportament durant l'exercici del 2006. Així, totes se

situen en percentatges inferiors als registrats en els anys anteriors. (Vegeu el quadre A I-87.)

11.4.

EL MERCAT DE LA BORSA

Per completar l'anàlisi del sistema financer de les Illes Balears, cal fer una referència a quin va ser el comportament de la borsa al llarg del 2006. En efecte, encara que la via tradicional utilitzada per les empreses de les Balears a l'hora de rebre finançament siguin les entitats bancàries, fet que s'explica bàsicament per la petita dimensió de les empreses ubicades a l'arxipèlag, també hi ha empreses molt vinculades al territori insular que operen dins el mercat borsari.

El 2006, les principals places borsàries, nacionals i internacionals, han aconseguit guanys per quart any consecutiu i han obtingut els majors beneficis des del 2003. Uns resultats empresarials robusts, el dinamisme de les fusions i les adquisicions, una liquidesa encara àmplia, i tot això en caiguda del preu del cru i l'alentiment de les alces del tipus d'interès de la Reserva Federal dels EUA, han fet possible aquests resultats en els principals mercats de valors.

En el cas concret del mercat de renda variable espanyol, es va aconseguir el millor resultat dels darrers sis anys. Així, l'Íbex-35 es va revalorar en un 31,8%, en relació amb el tancament del 2005, de manera que ha aconseguit situar-se en màxims històrics, 14.146,5 punts el mes

de desembre. Les dades confirmen que la borsa espanyola, juntament amb la de Noruega, Portugal i Luxemburg, es va situar al capdavant de les places borsàries europees de països desenvolupats. Certament, l'Íbex-35 més que duplica la revaloració de l'Eurostoxx 50 (15,1%), i se situa clarament per sobre de la dels seus equivalents europeus: el CAC-40 de París (17,5%), el DAX de Frankfurt (22,0%), el MIB-30 de Milà (17,5%) i el FTSE-100 de Londres (10,7%).

Pel que fa als valors de les empreses de les Illes Balears que cotitzen en el mercat borsari, han mantingut la tendència ascendent iniciada l'any 2003, i per tant han contribuït al bon resultat de la borsa espanyola. Cal remarcar que els valors de les Balears, a més d'obtenir guanys durant l'exercici del 2006, han obtingut, en tots el casos, revaloracions per sobre de l'Íbex-35. Així, la Corporación Financiera Alba va revalorar els seus valors en un 44,1% anual, Sol Meliá en un 39,8%, i el Crèdit Balear en un 34,7%. (Vegeu el gràfic A I-45.)